

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ ЗДОРОВ’Я”
(для бакалаврів)

МАУП

Київ 2005

Підготовлено кандидатом медичних наук *О. О. Хаустовою*
і доктором медичних наук, професором *А. П. Чуприковим*

Затверджено на засіданні кафедри медичної психології
та психокорекції (протокол № 3 від 28.09.04)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Хаустова О. О., Чуприков А. П. Навчальна програма дисципліни “Медико-соціальні основи здоров’я” (для бакалаврів). – К.: МАУП, 2005. – 20 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Медико-соціальні основи здоров’я”, вказівки до виконання контрольної роботи, теми контрольних робіт, контрольні питання, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Медико-соціальні основи здоров’я” є складовою загальної програми професійної підготовки фахівців з психології, які навчаються в МАУП.

Мета дисципліни — ознайомити студентів із сучасними теоретичними положеннями та практичними програмами в галузі валеології, соціальної медицини та гігієни, соціально-гігієнічними проблемами порушень здоров’я, системою управління охороною здоров’я, основними напрямками організації медичної допомоги населенню.

Здоров’я — основна цінність особистості і суспільства. В усіх цивілізованих країнах його збереженню приділяють пильну увагу. Що якісніше здоров’я людей, то сильніші й багатші суспільства.

Ставлення нашого суспільства до здоров’я людей, якість медичної допомоги — ці питання потребують вивчення. Відповіді на них можна знайти, наприклад, у соціологічних дослідженнях “Умови життя, спосіб життя і здоров’я”, що проводилися в 2001–2003 рр. у восьми країнах СНД у межах програми “Corpernicus-2” Європейського Союзу.

Програма курсу “Медико-соціальні основи здоров’я” складається з дванадцяти тем, спрямованих на висвітлення цього предмета як науки, що узагальнює та об’єднує поняття індивідуального та соціального здоров’я, пропонує заходи щодо їх удосконалення, а також дає наукове уявлення про здоровий спосіб життя.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни

“МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ ЗДОРОВ’Я”

№ пор.	Назва теми
1	Основні поняття та категорії соціальної медицини й медико-соціальних основ здоров’я. Медико-соціальна робота: предмет, загальні принципи
2	Соціальні проблеми здоров’я в загальній декларації прав людини. Здоров’я для всіх у XXI ст. — політика ВООЗ
3	Соціальна медицина й соціальна гігієна в XX ст.
4	Соціальна медицина та проблема соціального захисту людини з вадами здоров’я
5	Цивілізація, екологія й здоров’я — медико-соціальні наслідки й запобігання
6	Проблеми суспільного здоров’я в альтернативній медицині
7	Психічне та психосоматичне здоров’я населення
8	Проблема залежностей в сучасному суспільстві
9	Професія, праця та здоров’я
10	Здоровий спосіб життя в місті та селі. Роль ЗМІ у формуванні ЗСЖ
11	Родина, її роль в вирішенні медико-соціальних проблем здоров’я
12	Медико-соціальні аспекти здоров’я в законодавстві України

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни

“МЕДИКО-СОЦІАЛЬНІ ОСНОВИ ЗДОРОВ’Я”

Тема 1. Основні поняття та категорії соціальної медицини й медико-соціальних основ здоров’я.
Медико-соціальна робота: предмет, загальні принципи

Розуміння здоров’я та хвороби в стародавні часи. Етика й здоров’я в давнину. Історія виникнення та зміст медичної емблеми і білого халата. Значення моральної чистоти для здоров’я в уявленнях стародавніх медиків. Солернський кодекс здоров’я. Сучасне поняття здоров’я у трактуванні ВООЗ. Група факторів що визначають здоров’я нації. Суспільна охорона здоров’я. Предмет “Медико-соціальні основи здоров’я”. Предмет, завдання, об’єкт соціальної медицини. Місце в соціальній меди-

чині таких соціальних факторів, як зайнятість, освіта, доходи, життєві цінності, родинний стан, особистісні погляди. Розбіжності між традиційною та соціальною медициною. Визначення поняття медико-соціальної роботи, основні її аспекти у вітчизняному й зарубіжному досвіді. Бригадні форми медико-соціальної роботи у Великобританії, США, Німеччині. Завдання соціальних працівників, які працюють в охороні здоров'я.

Література [1; 3; 8; 11; 19]

Тема 2. Соціальні проблеми здоров'я в загальній декларації прав людини. Здоров'я для всіх у XXI ст. – політика ВООЗ

Міжнародні документи, що декларують права людини на здоров'я. Основні положення Всесвітньої декларації з охорони здоров'я 1998 р. Проблеми здоров'я в Загальній декларації прав людини: право на життя, захист родини, право на соціальне забезпечення, право на відпочинок, право на працю, право на життєвий рівень, право на однаковий соціальний захист дітей, які народилися в шлюбі й поза ним. Здоров'я й обов'язки людини перед суспільством. Моральність як відповідальність перед суспільством. Взаємозв'язок положень Декларації з визначенням здоров'я ВООЗ. Основні відмінності політики ВООЗ на початку XXI ст. Зв'язок бідності, безробіття й здоров'я. Суспільна охорона здоров'я та її місце в новій політиці ВООЗ. Формування європейської політики ВООЗ "Здоров'я для всіх": справедливість у питаннях охорони здоров'я; якість життя та здоров'я; кращі можливості для інвалідів; запобігання поширенню хронічних хвороб; збереження здоров'я у старості; здоров'я дітей і молоді; здоров'я жінок. Стратегії досягнення цілей: спосіб життя; здорове довкілля; медико-санітарна допомога. Стратегії розвитку з метою досягнення здоров'я для всіх (наука, інформація, людські ресурси, партнерство, етика тощо). Основні результати реалізації політики ВООЗ до 2003 р.

Література [4; 6; 8; 16; 20; 26]

Тема 3. Соціальна медицина й соціальна гігієна в ХХ ст.

Поняття про соціальну гігієну. Н. А. Семашко, його погляди на здоров'я та внесок у розвиток соціальної гігієни і радянської охорони здоров'я. Психіатр П. Б. Ганнушкін, його погляди на соціальну роль психіатрії. Перші інститути соціальної медицини в Західній Європі та США, причини, що зумовили їх створення і призначення. Поняття епідеміології, її значення для соціальної медицини. Нещасні випадки, травми й здоров'я. Виробничий і автодорожний травматизм. Соціальні наслідки травм. Частота дорожнього травматизму в Західній і Східній Європі. Засоби зниження травматизму на дорогах. Економічні втрати від транспортного травматизму. Завдання ВООЗ щодо зниження травматизму, профілактики ДТП. Медико-соціальні проблеми здоров'я й біоетика. Поняття про трансплантацію, імплантації, етичний бік трансплантології. Трансплантологія і ставлення до життя. Світогляд А. Швейцера. Зміст поняття “преклоніння перед життям”. Евтаназія. Клонування. Генна інженерія.

Література [2; 4; 8; 13; 16; 20; 23]

Тема 4. Соціальна медицина та проблема соціального захисту людини з вадами здоров'я

Походження й медико-соціальний зміст виразу “хвороба як обмежена воля життя”. Приклади й механізми впливу складних соціальних умов на розвиток і становлення особистості, мотивації до збереження здоров'я, до здорового способу життя. Взаємозв'язок біологічних, фізичних і соціальних факторів, їх вплив на людину. Соціальні детермінанти здоров'я. Розвиток індустріалізації та здоров'я. Принципи захисту людей з вадами здоров'я. Стан лікарсько-трудової експертизи, соціальні наслідки браку інформації про стан здоров'я й інвалідності. Інваліди та суспільство. Демонстрація реально існуючого пріоритету лікувальної медицини над соціальною. Технології збереження здоров'я в документах ООН; принципи збереження здоров'я в документах Каїрської конференції з народонаселення й розвитку (1994 р.), Всесвітньої програми дій стосовно інвалідів, Стандартних правил ООН стосовно інвалідів. Обмежені можливості інвалідів і

варіанти формування особистості. Соціально-психологічна сутність поствоєнних синдромів після війн у В'єтнамі, Афганістані тощо. Життєвий простір. Соціопатії. Адаптація до соціальних факторів середовища. Хвороба як обмежена воля життя й християнство. Соціально-психологічні проблеми катувань, страти.

Література [4; 7; 14; 20; 23; 27; 29]

Тема 5. Цивілізація, екологія й здоров'я – медико-соціальні наслідки й запобігання

Людина й природа. Екологічні фактори, що впливають на здоров'я. Радіологічне опромінення і стрес. Медико-соціальні та психологічні наслідки аварії на ЧАЕС. Принципи ліквідації наслідків. Законодавство. Соціальний захист, спрямований на зміцнення здоров'я. Досвід Японії та інших країн. Дзвін Нагасакі. Поняття СНІДу. Імунодефіцит. Частота, медико-соціальні наслідки, причини поширення. Профілактика. Координація роботи з боротьби зі СНІДом. Завдання медичних і соціальних служб. Виникнення, поширення, лікування та профілактика SARS як приклад вдалого подолання ситуації.

Література [3; 6; 8; 9; 11; 23; 27]

Тема 6. Проблеми суспільного здоров'я в альтернативній медицині

Основні принципи китайської медицини. Єдність людини й природи в китайській медицині. Людина як екосистема. Процес підтримки здоров'я, стрес, симптоми хвороби, принципи лікування в китайській медицині. Поняття про традиційну китайську медицину, п'ятикомпонентну акупунктуру, японську акупунктуру, аурикулоакупунктуру. Ідеї академіка Д. І. Вернадського про взаємозв'язок людини з природою та ідеї китайської медицини про мікрокосм. Айюрведа, її історія. Місце Айюрведи в індійській медицині. Поняття життєвої енергії-прані. Конституція й здоров'я в Айюрведі. Поняття про здоров'я та хворобу в Айюрведі. Проблеми харчування й медитації в Айюрведі. Здоров'я у християнській вірі. Формування принципів здоров'я під

впливом віри: єдність виду; єдність мети; відповідальність за рід і повагу до праці предків; відновлення людини; совість. Кантовський імператив. Золоте правило моральності. Медико-соціальні аспекти здоров'я в соціальних концепціях християнських конфесій.

Література [1; 2; 6; 10; 25]

Тема 7. Психічне та психосоматичне здоров'я населення

Частота психічних проблем у суспільстві. Фізичне й психічне здоров'я. Депресії. Самогубства. Рекомендації ВООЗ щодо критичного рівня самогубств. Охоронооздоровчі і соціальні проблеми психічного здоров'я. Стрес. Механізми формування стресу. Дистрес. Роль стресу у формуванні факторів ризику. Освітні кампанії у Швеції, що сприяли зниженню рівня самогубств. Досвід Німеччини у проведенні професійних тренінгів для людей з депресіями та пограничними станами. Професійне перенавчання, психологічний супровід професійного перенавчання. Конституція й темперамент людини в ризику неінфекційних захворювань та індивідуальна стійкість. Історія формування навчання про конституцію людини. Типи конституції за Гіппократом, Черноруцьким, Шелданом. Гіподинамія, психологічний стрес як фактори дезадаптації в соціальному середовищі. Соматотипічна концепція розбіжностей щодо тривалості життя чоловіків і жінок.

Соціальні й економічні фактори, що визначають наростання гіподинамії та психологічного стресу в соціальному середовищі. Кількісне виявлення змін. Принципи підвищення індивідуальної стійкості до соціальних факторів середовища – гіподинамії, психологічного стресу та ін. Поняття про індивідуальні життєво важливі фактори ризику неінфекційних захворювань. Чи існує “гарна” й “погана конституція”? Інтегральна програма профілактики неінфекційних захворювань.

Література [1–3; 8; 11; 14; 17; 21; 23]

Тема 8. Проблеми залежностей в сучасному суспільстві

Соціальні наслідки тютюнової, алкогольної та наркотичної залежностей. Статистичні дані, що відбивають медико-соціальні на-

слідки зазначених залежностей в Україні та Європі. Соціально-психологічні принципи підвищення мотивації до зменшення вживання тютюну, алкоголю, наркотиків. Завдання зниження поширення тютюнопаління та вживання алкоголю до 2015 р., визначені документами ВООЗ. Мадридська хартія 1988 р. і десять стратегій “За Європу без тютюну”. Вимоги до складання програми “Молодь за життя без тютюну”. Механізми впливу алкоголю на людину й людство. Масштаби проблеми. Припустимий і реальний рівні вживання алкоголю в Україні та Європі. Європейська хартія з алкоголю: десять стратегій діяльності щодо алкоголю. Вимоги до складання програми “Молодь за тверезі перспективи”.

Література [2; 3; 6; 8; 10; 17; 19; 23]

Тема 9. Професія, праця та здоров'я

Праця та здоров'я в онто- і філогенезі. Адаптаційний синдром. Праця — джерело добробуту, здоров'я й щастя. Працездатність — загальна, професійна, обмежена. Професійні захворювання (класифікація). Принципи соціального захисту при професійних захворюваннях. Список професій № 1 і № 2. Здоров'я на виробництві. Ергономіка. Рекомендації щодо встановлення пенсії за віком особам з небезпечними умовами праці. Проблеми особистого й суспільного здоров'я в роботі керівників і менеджерів, мобілізація засобів на профілактичні програми. Спосіб життя керівника — приклад для підлеглого. Етика й здоров'я. Засоби керівників щодо питань особистого і суспільного здоров'я. Відповідальність за здоров'я колективу. Засоби керівника щодо підвищення мотивації колективу. Програми здоров'я в колективі. Джерела фінансування оздоровчих програм. Місце фахівця із соціальної роботи в плануванні та реалізації програм захисту здоров'я трудового колективу.

Література [5; 8; 11; 15; 23; 26; 27]

Тема 10. Здоровий спосіб життя в місті та селі. Роль ЗМІ у формуванні ЗСЖ

Що таке спосіб життя? Здоровий спосіб життя. Середня очікувана тривалість життя населення в місті та селі. Спосіб життя

в місті та селі, адаптація організму. Формування особистого стилю життя. Формування ЗСЖ через ЗМІ. Підвищення мотивації до ЗСЖ. Здоров'я молоді та здоров'я літніх людей у політиці ВООЗ. Основні показники здоров'я дітей і молоді. Завдання стосовно дітей: життєві навички, здоровий вибір, проблеми вагітності, залежності. Роль “почуття гармонії й приналежності” у формуванні здорового способу життя. Шляхи підвищення потенційних можливостей дітей щодо здоров'я: розумових, фізичних, емоційних, соціальних. Показники здоров'я літніх людей. Розширення економічної самостійності. Функції літніх людей в родині (передача досвіду дітям, онукам, виховання). Роль технічних засобів у соціальному захисті літніх людей. Підготовка до пенсії. Підготовка до відходу з життя.

Література [2; 5; 8; 9; 10; 13; 23]

Тема 11. Родина, її роль у вирішенні медико-соціальних проблем здоров'я

Родина як соціальна структура. Традиції родини й передача дітям досвіду здорового способу життя (без куріння й алкоголю). Взаємозв'язок поколінь. Пам'ять предків і здоров'я. Спадкові хвороби й роль родини в їх запобіганні й пом'якшенні наслідків. Поняття про родовід як ступінь формування уявлень про перспективи розвитку особистості й соціальної захищеності. Родина у формуванні людської гідності, сенсу життя та мотивації до здорового способу життя — умови самореалізації особистості. Зміцнення родини — зменшення сирітства і самотності.

Література [1; 2; 8; 11; 14; 15; 23]

Тема 12. Медико-соціальні аспекти здоров'я в законодавстві України

Історія формування підходів щодо запобігання захворюванням в Україні. Три ступені профілактики та їх реалізація. Заходи щодо запобігання інвалідності та збереження трудових ресурсів. Упровадження принципів збереження здоров'я в законах України про охорону здоров'я, соціальний захист інвалідів, запобіган-

ня інвалідності та реабілітацію. Загальнонаціональні та галузеві програми, спрямовані на збереження здоров'я народу України.

Література [4; 6; 13; 20; 22; 23]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальним планом дисципліни “Медико-соціальні основи здоров'я” передбачено контроль засвоєння знань у вигляді виконання контрольної роботи реферативного типу й складання комплексного заліку (іспиту).

Контрольна робота має на меті виявити ступінь засвоєння студентами основних категорій і понять у галузях історії медицини, соціальної медицини та гігієни, епідеміології, етики та деонтології, у системі керування охороною здоров'я, а також в основних напрямках організації медичної допомоги населенню, соціально-гігієнічних проблем порушення здоров'я, взаємовпливу здоров'я та способу життя.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Здоров'я як соціальна цінність.
2. Валеологія — наука про здоров'я.
3. Соціальна медицина і гігієна.
4. Соціально-гігієнічні проблеми порушення здоров'я.
5. Проблеми, норми і патології в медицині.
6. Система керування охороною здоров'я.
7. Основні напрями організації медичної допомоги населенню.
8. Соціально-медичні послуги населенню.
9. Соціально-медичні аспекти соціальної роботи.
10. Здоров'я та здоровий спосіб життя як цільові параметри соціальної роботи.
11. Здоровий спосіб життя. Поняття й приклади.
12. Категорії населення, які потребують медико-соціальної допомоги.
13. Роль і завдання медичного соціального працівника.
14. Організація травматологічної й ортопедичної допомоги населенню.

15. Організація психіатричної допомоги населенню.
16. Організація медико-соціального патронажу.
17. Фізіологія та патологія репродукції.
18. Планування сім'ї.
19. Суспільна охорона здоров'я, її місце в новій політиці ВООЗ.
20. Нещасні випадки, травми й здоров'я.
21. Медико-соціальні проблеми здоров'я та біоетика.
22. Соціальні детермінанти здоров'я.
23. Інваліди й суспільство.
24. Хвороба як обмежена воля й християнство.
25. Соціально-психологічні проблеми катувань і страти.
26. Людина й природа.
27. Фізичне й психічне здоров'я.
28. Соціальні наслідки тютюнової, алкогольної та наркотичної залежностей.
29. Праця та здоров'я в онто- й філогенезі.
30. Пам'ять предків і здоров'я.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ

1. Історичний досвід формування здорового способу життя в соціумі. Досвід часів Гіппократа, Авіценни й сучасності для здорового способу життя.
2. Проблеми здоров'я в християнській вірі (Старий і Новий Завіт, традиції).
3. Принципи побудови політики охорони здоров'я в галузі зміцнення та збереження здоров'я, викладені в документі ВООЗ “Завдання щодо досягнення здоров'я для всіх” (перегляд 1991 р.).
4. Особливості, основні завдання і концептуальні відмінності документа ВООЗ “Здоров'я-21. Здоров'я для всіх у 21 столітті”.
5. Поняття про інтегровану профілактику неінфекційних захворювань — хвороб цивілізації: історія формування, концепція, організація проектів профілактики неінфекційних захворювань.

6. Поняття про основні інтегральні фактори ризику найпоширеніших неінфекційних захворювань, здоровий спосіб життя як протидія факторам ризику захворювань
7. Етика й здоров'я – сутність, історичний зв'язок понять, сучасний стан значення етики і здоров'я у формуванні здорового способу життя.
8. Соціальна медицина і соціальна гігієна у вирішенні проблем здоров'я людини: зміст, предмет відмінності.
9. Поняття про професійні захворювання, їх соціальні наслідки й соціально-економічні заходи профілактики професійних захворювань.
10. Принципи соціального захисту населення, їх роль у формуванні здоров'я людини.
11. Індивідуально-моральні якості соціального працівника, їх значення для здоров'я клієнтів, які обслуговуються.
12. Поняття про інвалідність, обмеження життєдіяльності людини внаслідок хвороби та концепції соціальних наслідків хвороби.
13. Основні принципи збереження здоров'я, що декларуються Всесвітньою програмою дій стосовно інвалідів. Історія виникнення і завдання Всесвітньої програми дій стосовно інвалідів.
14. Механізм впливу куріння на розвиток пов'язаних із цим захворювань людини.
15. Механізм впливу алкоголю на розвиток пов'язаних із цим захворювань людини.
16. Механізм впливу наркотичних речовин на розвиток пов'язаних із цим захворювань людини.
17. Поняття й основні правила вирішення медико-соціальних проблем здоров'я в документах ООН “Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів”.
18. Закон України “Про соціальний захист інвалідів (основні розділи, концептуальні положення)”.
19. Медико-соціальна робота – зміст, предмет та об'єкт, завдання соціальних працівників охорони здоров'я.
20. Структурна схема й завдання різних відомств, задіяних у службі реабілітації інвалідів в Україні.

21. Медико-соціальні принципи збереження здоров'я в Законі України “Про попередження інвалідності і реабілітацію інвалідів”.
22. Поняття про соціальну реабілітацію інвалідів (відповідно до законів України).
23. Поняття про медико-професійну реабілітацію інвалідів (відповідно до законів України).
24. Поняття про професійну реабілітацію інвалідів (відповідно до законів України).
25. Поняття про медико-соціальну експертизу.
26. Групи і причини інвалідності.
27. Порядок встановлення причинного зв'язку захворювань та інвалідності з роботами, пов'язаними з аварією на Чорнобильській атомній станції.
28. Організація роботи щодо запобігання соціальним наслідкам вад здоров'я у дітей.
29. Медико-соціальні проблеми збереження здоров'я в літньому віці.
30. Визначення понять здоров'я у трактуванні ВООЗ.
31. Медико-соціальна інтерпретація складових здоров'я.
32. Суспільне здоров'я.
33. Виробничий травматизм, його соціально-економічні наслідки.
34. Виробничий травматизм і шляхи його запобігання.
35. Виробничий травматизм і зниження його наслідків.
36. Автодорожний травматизм, його соціально-економічні наслідки.
37. Автодорожний травматизм і шляхи його запобігання.
38. Автодорожний травматизм — зниження наслідків.
39. Хвороби цивілізації, їх виникнення та подолання.
40. Принципи визначення очікуваної тривалості життя при народженні.
41. Динаміка тривалості життя — показник здоров'я чоловіків.
42. Динаміка тривалості життя — показник здоров'я жінок.
43. Динаміка тривалості життя — показник здоров'я осіб, які проживають у місті.
44. Динаміка тривалості життя — показник здоров'я осіб, які проживають у селі.

45. Значення динаміки тривалості життя як показника здоров'я для соціальної роботи.
46. Поняття про психосоматичні захворювання.
47. Психосоматична медицина.
48. Особливості темпераменту й захворюваність.
49. Асоціації неінфекційних захворювань з конституцією людини.
50. Державна програма щодо запобігання інвалідності та реабілітації інвалідів.
51. Мета, завдання, основні розділи Державної програми щодо запобігання інвалідності.
52. Відомства, що виконують Державну програму щодо запобігання інвалідності.
53. Соціально-гігієнічні проблеми порушення здоров'я.
54. Проблеми, норми й патології в медицині.
55. Система управління охороною здоров'я.
56. Основні напрями організації медичної допомоги населенню.
57. Соціально-медичні послуги населенню.
58. Соціально-медичні аспекти соціальної роботи.
59. Нещасні випадки, травми й здоров'я.
60. Медико-соціальні проблеми здоров'я й біоетика.
61. Соціальні детермінанти здоров'я.
62. Інваліди й суспільство.
63. Хвороба як обмежена воля й християнство.
64. Соціально-психологічні проблеми катувань і страти.
65. Людина й природа.
66. Фізичне й психічне здоров'я.
67. Соціальні наслідки тютюнової залежності.
68. Соціальні наслідки алкогольної залежності.
69. Соціальні наслідки наркотичної залежності.
70. Три ступеня профілактики та їх реалізація.
71. Родина як соціальна структура.
72. Традиції родини й передача дітям досвіду здорового способу життя.
73. Формування особистого стилю життя.
74. Роль ЗМІ у формуванні здорового способу життя.
75. Спосіб життя керівника — приклад для підлеглого.
76. Група факторів, що визначають здоров'я нації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Абрамова Г. С.* Психология в медицине: Учеб. пособие / Г. С. Абрамова, Ю. А. Юдчиц. — М.: ЛПА “Кафедра-М”, 1998. — 272 с.
2. *Вайзман Н. П.* Реабилитационная педагогика. — М.: Аграф, 1996. — 160 с.
3. *Вороненко Ю. В.* Посібник із соціальної медицини та організації охорони здоров'я / Ю. В. Вороненко, Л. О. Прус, А. П. Чуйко. — К.: Здоров'я, 2002. — 358 с.
4. *Гладун З. С.* Державне управління в галузі охорони здоров'я. — Тернопіль: Укрмедкнига, 1999. — 312 с.
5. *Журавлева И. В.* Здоровье подростков: Социологический анализ. — М.: Ин-т социологии РАН, 2002. — 240 с.
6. *Здоровье-21* — здоровье для всех в 21 столетии / Здоровье для всех. — № 6. — Европ. сер.
7. *Ивашкевич Г. А.* Преступление без наказания: Проблемы пересадки органов и тканей. — Львов: Край, 1995. — 106 с.
8. *Колбанов В. В.* Валеология: основные понятия, термины и определения. — СПб.: ДЕАН, 2001. — 256 с.
9. *Кургузов В. Т.* Социально-медицинские аспекты работы с населением групп риска. — М.: Хризостом, 2000. — 152 с.
10. *Леннер-Аксельсон Б., Тюлефорс И.* Психосоциальная помощь населению: Пер. со швед. — М., 1995.
11. *Маликов Н. В.* Адаптация: проблемы, гипотезы, эксперименты: Моногр. — Запорожье, 2001. — 359 с.
12. *Мартыненко А. В.* Медико-социальная работа. — М.: Наука, 1999. — 240 с.
13. *Методика оцінки якості життя Всесвітньої організації охорони здоров'я: українська версія / За ред. С. В. Пхіденко.* — Дніпропетровськ, 2001. — 599 с.
14. *Никифоров Г. С.* Психология здоров'я: Учеб. пособие. — СПб.: Речь, 2002. — 256 с.
15. *Панкратов В. Н.* Саморегуляция психического здоровья: Практ. рук. — М.: Изд-во Ин-та психотерапии, 2001.

16. *Програмні* тестові питання з соціальної медицини та організації охорони здоров'я / За ред. Ю. В. Вороненка. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. — 316 с.
17. *Савчак В.* Хвороби шкіри. Хвороби, що передаються статевим шляхом: Підручник / В. Савчак, С. Галникіна. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2001. — 508 с.
18. *Социальная работа в учреждениях здравоохранения.* — М., 1992.
19. *Социально-психологические* и медицинские аспекты жестокости // Информ. науч. жур. / Под ред. И. Фоминой. — 2001. — № 1. — 123 с.
20. *Соціальна медицина та організація охорони здоров'я* / За заг. ред. Ю. В. Вороненька, В. Ф. Москаленка. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 680 с.
21. *Соціальна медицина та організація охорони здоров'я:* Підручник / За ред. Ю. В. Вороненька. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. — 332 с.
22. *Стандартные правила ООН* — “Обеспечение равных возможностей для инвалидов ООН, 1994 г.”.
23. *Ткачук В. Г.* Медико-социальные основы здоровья: Конспект лекций. — К.: МАУП, 1999. — 72 с.
24. *Требования биоэтики: Медицина между надеждой и опасениями:* Сб. ст. — К.: Сфера, 1999. — 248 с.
25. *Уильям Коллиндж.* Альтернативная медицина. — М., 1997. — 415 с.
26. *Українські медичні вісті.* — 1997. — Вип. № 2–3 (57–58); Т. 1. — 120 с.
27. *Черносвитов Е. В.* Прикладные методы социальной медицины: Учеб. пособие для студ. вузов. — М.: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2002. — 256 с.

Додаткова

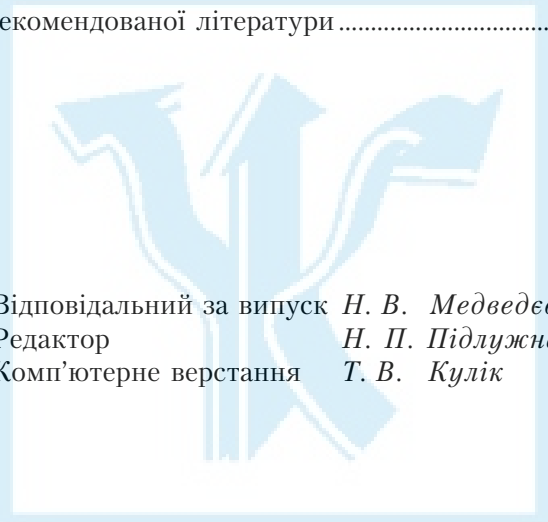
1. *Всемирная программа действий в отношении инвалидов,* принятая Генеральной Ассамблеей в ее резолюции 37/52 от 3 декабря 1982 г.
2. *Всеобщая декларация прав человека.* ООН, 1948.
3. *Грачев Л. К.* Программа социальной работы с семьями, имеющими детей-инвалидов. — М., 1992.

4. *Журавлева И. В.* Отношение населения к здоровью. — М., 1993.
5. *Задачи* по достижению здоровья для всех: Европейская политика здравоохранения (пересмотр 1991 г.).
6. *Зборовский Э. И., Гракович А. А. и др.* Возможности оценки и снижения риска неинфекционных заболеваний. — Минск, 2000. — 171 с.
7. *Здоровье, развитие, личность* / Под ред. Г. Н. Сердюковской, Д. Н. Крилова, У. Кляйнпетер. — М.: Медицина, 1990. — 336 с.
8. *Клинические основы* дошкольной коррекционной педагогики и специальной психологии: Сб. программ нормат. курсов для вузов / Под ред. В. И. Селиверстова. — М.: ВЛАДОС, 1999. — 176 с.
9. *Куинджи Н. Н.* Валеология: Пути формирования здоровья школьников: Метод. пособие. — М.: Аспект-Пресс, 2001. — 139 с.
10. *Куценко Г. И., Новиков Ю. В.* Книга о здоровом образе жизни. — М., 1987.
11. *Лисицын Ю. П.* Здоровье населения и современные теории медицины. — М., 1982.
12. *Лопухин Ю. М.* О науке, творчестве и здоровье. — М., 1991.
13. *Марков В. В.* Основы здорового образа жизни и профилактика болезней: Учеб. пособие для студ. вузов. — М.: Академия, 2001. — 320 с.
14. *Медведева Г. П.* Этика социальной работы. — М.: Владос; МГСУ, 1999. — 205 с.
15. *Медико-социальные* проблемы юного материнства. — М., 1992.
16. *Начинаем действовать:* Книга для тех, кто хочет организовать группу самопомощи в области психического здоровья. — М., 1999. — 39 с.
17. *Наше здоровье:* Возрождение первичной медико-санитарной помощи. — 1999. — Вып. № 1. — 31 с.
18. *Основы социально-медицинской работы:* Учеб. пособие. — М.: ГАСБУ, 1998. — 256 с.
19. *Основы социальной концепции* русской православной церкви. — М., 2000. — 87 с.
20. *Основы социальной работы:* Учебник. — М., 1999. — 368 с.

21. *Работа с голосами: от поражения к победе* / Сост. Р. Колеман, М. Смит. — К., 1999. — 50 с.
22. *Пекелис В.* Твои возможности, человек. — М., 1975.
23. *Права человека и профессиональная ответственность врача в документах международных организаций.* — К.: Сфера, 1998. — 121 с. — Сер. “Врачи, пациенты, общество”.
24. *Сборник научно-методических материалов для службы формирования здорового образа жизни.* — М., 1991.
25. *Сборник нормативных актов по вопросам социальной защиты населения, семьи и детства.* — М., 1993.
26. *Социальная работа: Словарь-справочник.* — М.: Контур, 1998.
27. *Стреляу Я.* Роль темперамента в психическом развитии. — М.: Прогресс, 1982. — 231 с.
28. *Теория социальной работы* / Под ред. Е. И. Холостовой. — М., 1998. — 332 с.
29. *Тетерский С. В.* Введение в социальную работу. — М.: Академ. проект, 2000. — 477 с.
30. *Тщательно взвешенный прием лекарственных средств: Информация для психиатрических пациентов о лекарственных средствах, применяемых в психиатрии.* — К.: Сфера, 1999. — 124 с.
31. *Факты для жизни.* — Нью-Йорк, 2002. — 153 с.
32. *Фирсов М. В., Студенова Е. Г.* Теория социальной работы. — М., 2000. — 431 с.
33. *Чернобыльская атомная электростанция* / Национальная атомная энергогенерирующая компания “Энергоатом”, 2000. — 17 с.
34. *Черносвитов Е. В.* Социальная медицина: Учеб. пособие для студ. вузов. — М.: ВЛАДОС, 2000. — 304 с.
35. *Чумаков Б. Н.* Валеология: Курс лекций. — М., 2000. — 406 с.
36. *Эрнст Кречмер.* Строение тела и характер. — М.: Апрель пресс, 2001. — 341 с.
37. *Юзеф Майк.* Социальное учение католической церкви. — Рим; Люблин, 1994. — 480 с.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни	
“Медико-соціальні основи здоров’я”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни	
“Медико-соціальні основи здоров’я”	4
Вказівки до виконання контрольної роботи	11
Теми контрольних робіт	11
Контрольні питання	12
Список рекомендованої літератури	16

Відповідальний за випуск *Н. В. Медведєва*
Редактор *Н. П. Підлужна*
Комп’ютерне верстання *Т. В. Кулік*

Зам. № ВКЦ-1955

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП